

עין משפט
גד מצוה

מא:

השולח פרק רביעי גימין

מסורת הש"ס

טהרה וקדושה שלם ישכח איסור כמו שהיא אינה חוששת דהא מייסבא לישראל והא דלסור נתיב בשפחה טפי מממור אע"ג דשיהס פסולי קהל דנתין אית זיה לאו דלא תמתן אור"ת משום דממור לא שייך לא יהיה קדש דכולי מקדשות קאמי מאיסור דלא תפסי קדושין ואף על גז דלסור בזכר וצבנהמה^א דנפקי נמי מלא יהיה קדש וצפרק ד' מיתות (פסהדין דף נז):

מוסף רש"י

לא תורה בראה. לא צלה הקב"ה את האלק ליהנות צלה ישוב אלף לשת ירעה (תנינה ב.). המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה. הטעם אומר חצי (ענין ב.) קנה לחייו, והו' חזון בן חורין ויפשי' שלם שמירו כולו יט' לו די לקבל את גיטתו וגיטתו יתנו בלח' (תורה). לא לה מאשה. (תורה). כח דהיתירא עדיף ליה. טעם ז' להשמיעו לח' דבני שטמים, שהא סומן על שטמייה, ולא ילא להמיר, אלא כח האוסרין אינה ליה עיני טעמן להמיר ואפילו שכל המוט (ביצה ב.). פדויה ואינה פדויה. והפדה לא נפדמה משמע פדויה ואינה פדויה (בריות א.).

פסקי רי"ד

בת חורין אינו יכול ביטל והלא לא נברא העולם אלא לפייה ולרבייה שנאמר לא תהו בראה לשבת יראה אלא מפני תיקון העולם כבודו אחר רבו ועושהו ב"ה וכתוב לו שטר על חצי דמיו חזור ב"ה להורות כדברי ר' פי' כגון חזר של שני שותפים ושחרר אחד את חלקו ולמה אין חולקין מלאכת ידו בניהם בכל יום ויום וחקני שיום אחד יעבוד רבו ויום אחד עצמו מפני שאומר רבו הוא עבדו ואתם עושים אותו שותף לי מ"ה תקנו שיהא עובד יום אחד לרבו ויום א' הוא חפשי לעצמו ואם מצא מצויא ביום של רבו הכל של רבו ואם מצא מצויא ביום של עצמו הכל לעצמו לא שיהא המציאה בניהם והו' שאומ' תקנתא את רבו שלא תהא מלאכת ידו בשותפות שאין רבו מותרה בכך להיות שותפו אלא עובד את רבו יום א' כמו עבד שנפדה בעל רוחו למלאכתו וכל המציאה של אותו היום שלו כח פחת הגזירה נמי שלו וכמו דאמרי' בגמ' (פס). נחור שור יום של רבו יום של עצמו לעצמו לא אמרי' שיתקן בניהם רמי פחת הגזירה: לישא שפחה אינו יכול מפני שחזיון בן חורין אינו יכול מפני שחזיון עבד ואפי' דעבד מותר בממורת כדאמרי' בקידושין בסוף פ' האומר (טז). דרבי טרפון אמר עבד נושא ממורת וממור נושא שפחה ומסקיני החם הלכה כר' טרפון אפי' גירות ומשותרת אינו יכול לישא דדוקא ממורת האסורה לישאל יכול לישא אבל גירות אה משותרת המותרת לישאל אינו יכול לישא העבד שלא יהא שוה

בת חורין אי אפשר שכבר חזיו עבד ביבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורבייה שנאמר ילא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם^ב כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזור ב"ה להורות כדברי ר' ב"ש גמ' (ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א אלא קנה אמר רבה במחלוקת בשטר דרבי סבר והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חזיו אף שטר נמי בין כולו בין חזיו ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אישה חזיה לא אף עבד נמי חזיו לא יאבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה לימא בהא קמיפלגי אמר סבר הקישא עדיפא ומר סבר גז"ש עדיפא לא דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא ושאינה הכא דאיכא למיפרך מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר בעבד שיוצא בכסף ורב יוסף אמר מחלוקת בכסף דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה ורבנן סברי (ד) דברה תורה כלשון בני אדם אבל בשטר דברי הכל לא קנה מיתובי המשחרר חצי עבדו בשטר רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה תיובתא דרב יוסף תיובתא (גימא) בשטר הוא דפליגי אבל בכסף לא פליגי * לימא תיהו תיובתא דרב יוסף בתרתי אמר לך רב יוסף פליגי בשטר וה"ה בכסף והא דקא מיפלגי בשטר להודיעך כחו דרבי וליפלגי בכסף ולהודיעך כחו דרבנן כח דהיתירא עדיף ליה ת"ש (ו) והפדה יכול לכל ת"ל לא נפדתה אי לא נפדתה יכיל לכל ת"ל והפדה יהא כיצד פדויה ואינה פדויה בכסף ובשוה כסף ואין לי אלא בכסף בשטר מגין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר וכתב לה ספר כריתות מה להלן בשטר אף כאן בשטר אין לי אלא חזיו בכסף או כולו בשטר חזיו בשטר מגין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חזיו אף שטר דאיתותב לא מני רבי היא אלא לרבה רישא דרבי הכל וסיפא רבי אמר לך רבה אין רישא דרבי הכל וסיפא רבי רב אשי אמר רבי היא אלא מתניתין דקתני מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין בשלמא לרבה מוקים לה בכסף ודברי הכל אלא לרב יוסף לימא רבי היא ולא רבנן אמר רבינא בעבד

זב חורין אינו יכול לישא מפני כל עדות שבו: לא סוהו צראה. ויכר הארך לא על תוהו להיות ריקנית צרה אותה כי אם לשבת להיות זה ישוב ירעה: גמ' קנה. והו' חזיו בן חורין: והפדה לא נפדסה. דגני שפחה חרופה איכא דריישא ליה צדויה ואינה פדויה לקמן ובמסכת כריתות (דף יא). חזיה שפחה וחזיה בת חורין וסתם פדויה צכסף וצדויה כסף: חופשה לא נתן לה. היינו שטר דגמר לה לה מאשה: מה כסף בין כולו בין חזיו. כדיליף מוהפדה לא נפדסה: מה אשה לחזיה לא. אין אשה מתגרשת מצעלה לחלואין: רבנן סברי ג"ש עדיף. ללא שצקין ג"ש וילפין מהיקש. ורבי סבר היקש עדיף דבי איכא למילף מהיקש ומג"ש שצקין ג"ש וילפין היקש: דקוני עלמא גזירה שוה עדיפא. לכיון דמופיה לדרוש הו' ליה כמלך דכתביה בגופיה דקרא דהא קרא יתירא הוא וכי לאו מופנה נמי ואין להשיב עליה כיון דמסקי גמרינן לה דאין אדם דן ג"ש מעלמו אימי עדיפא מהיקש: שן אינה יוצאה בכסף. לפיכך אינה מתגרשת לחלואין: סאמרי שפחה שיוצאה בכסף. הלכך לא נפקא בעטר תלא אף לחלואין: דברה תורה כו'. ולעולם שפחה גמורה משמעני: לא קנה. דגמר לה לה מאשה: צעטר הוא דפליגי. הדר פריך ניימא צהן מתימנא שטר נקט דוקא דאילו צכסף דברי הכל קנה: ניימא סהוי סיוצא דרב יוסף צפרסי. תלא דלאמר צעטר רבי מודה והכל תניא דפליגי ועוד דלאמר ד יוסף דצכסף פליגי ובכריתתא דיקא דצכסף מודה רבנן דקנה: להודיעך כחו דרבי. דאפי' צעטר דאיכא למגמר לה לה מאשה ללא תיפוק לחלואין פליגי: להודיעך כחו דרבנן. דאפי' צכסף דאיכא למדרש והפדה לא נפדסה פליגי: יכיל לנל. אלא שפחה ונתארכה לעבד עברי קרא משמע וקאמר ללא יומתו מחמת נילוף תלמוד לומר לא נפדתה: אי לא נפדסה יכול לנל. ללא נפדתה כלל ואפי' מייצא אס' חזיה לדיה הואלי ונתמיתה לעבד עברי שמומר צשפחה: אין לי אלא צכסף. דלמרי' זיה דנפקא לחירות: צעטר מגין. שיוצאה לחירות: אין לי אלא חזיו צכסף. וכ"ש כולו: או כולו צעטר. אזל חזיו צעטר עדיין לא למדנו שאם שיתר חזיו יהא חזיו בן חורין: צעלא לרב יוסף נצטר דלמרי' דנתרזייהו פליגי: הא מגי' דלאמר דנתרזייהו נפקא לחלואין רבי היא: אלא לרבה דלאמר צעטר פליגי אזל צכסף דרבי הכל קנה: רישא. דקתני צכסף לחלואין דרבי הכל: וסיפא. דקתני אף צעטר לחלואין רבי היא ולא רבנן אמרי' רבי היא. רבי אמרה לכולה דאית ליה צתרוייהו קנה ורבנן אפילו עליה צעלאמא אשטר ולא חכסף והא מתימנא מיהא חזיה אמרה. ולי"ג ונסקי לה חזיה דתגא: מוקים לה. דמשתכת חזיו עבד וחזיו בן חורין צכסף ודברי הכל:

- א) לנל כ.: (תמורה כה:)
- ב) לנל ל.: (ש"ג, וצמחיים מתא.)
- ג) וצמחיים מתא.
- ד) וצמחיים מתא.
- ה) וצמחיים מתא.
- ו) וצמחיים מתא.
- ז) וצמחיים מתא.
- ח) וצמחיים מתא.
- ט) וצמחיים מתא.
- י) וצמחיים מתא.
- יא) וצמחיים מתא.
- יב) וצמחיים מתא.
- יג) וצמחיים מתא.
- יד) וצמחיים מתא.
- טו) וצמחיים מתא.
- טז) וצמחיים מתא.
- יז) וצמחיים מתא.
- יח) וצמחיים מתא.
- יט) וצמחיים מתא.
- כ) וצמחיים מתא.
- כא) וצמחיים מתא.
- כב) וצמחיים מתא.
- כג) וצמחיים מתא.
- כד) וצמחיים מתא.
- כה) וצמחיים מתא.
- כו) וצמחיים מתא.
- כז) וצמחיים מתא.
- כח) וצמחיים מתא.
- כט) וצמחיים מתא.
- ל) וצמחיים מתא.

תורה אור השלם

1. כי בה עמר ין בורא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא כוונת לא תוהו בראה לשבת יצרה אפי' לא יאין ישעיהו מה יח עור: ויאיש בי ישב את אשה שבת זרע והוא שפחה נחפרת לאיש והפדה לא נפדחה או הפשה לא נתן לה בקרת תורה לא יומתו כי לא יפשהו: ויקרא יט כ
2. כי יקח איש אשה ובגילה וקחה אם לא תפצא וקח בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בקדה ושלחה מביתה: דברים כד א

גלוין הש"ס

גמ' לימא תהו תיובתא. כעין זה פוסק דף ד ע"ב ש"ס:

הגהות הב"ח

א) במעשה טופס את רב. י"ב ע"ב מגמ' דנכסת דף ט ע"ב:

מוסף תוספות

1. דתוס' צ"ע יג טמון: אפי' למאן דמפיך להו בפי ד' מיתות מלא יהיה קדש דאין להיתרו בקדישות אלא באותו שהוא ברא ממנו ומקדשות דוכר ובהמה לא בא. א. לרבו דלא מתיחב בה כיון דאנוס הוא. מוס' לעיל ע"א ד"ה לטא. ג. פי יחוד שפחה. מוס' הא"ש. ד. דלא היתרו לאחר לדרותה שלא יתיחייב זה. ע. דלא תהא מלאכת ידו בשותפות שאין רבו מותרה בכך להיות שותפו אלא עובד את רבו יום א' כמו עבד שנפדה בעל רוחו למלאכתו וכל המציאה של אותו היום שלו כח פחת הגזירה נמי שלו וכמו דאמרי' בגמ' (פס). נחור שור יום של רבו יום של עצמו לעצמו לא אמרי' שיתקן בניהם רמי פחת הגזירה: לישא שפחה אינו יכול מפני שחזיון בן חורין אינו יכול מפני שחזיון עבד ואפי' דעבד מותר בממורת כדאמרי' בקידושין בסוף פ' האומר (טז). דרבי טרפון אמר עבד נושא ממורת וממור נושא שפחה ומסקיני החם הלכה כר' טרפון אפי' גירות ומשותרת אינו יכול לישא דדוקא ממורת האסורה לישאל יכול לישא אבל גירות אה משותרת המותרת לישאל אינו יכול לישא העבד שלא יהא שוה

פסקי רי"ד (המשך)

כמה אבל כשהנשוא עבד ממורת אין בניו הולכים אחריה להקרא עבדים אלא אחר האם והם ממורים דעבד אין לו חיים ודוענו הוא זרע חמור הלכך בניו ממורים ואי' ק' ולימא ליה רביה המכר לי חציין בעבד עברי ואתן לך שפחה כנענית (קשה דהמכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל עוד קשה דעבד עברי אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית עין בהורב"ם פ"ג מהלכות עבדים) ועד שנתיק לרב וכיף לעבד שימכר לו. תשובה אומר לך העבד אינו מוכר עצמי בנה' מנה אני איני שואל חירות. כ"ד הוא שכופיך את הרב ולא העבד כופה אותו והלכך אין תקנה אלא שנכוף הרב לשחרר וליקח דמיו שלא יחסרו לו עבדים אם רוצה לקנותם: ת"ר המשחרר תצי' עבדו ר' אומר קנה וחכ"א לא קנה ואמר רבה מחלוקת בשטר דר' סבר והפדה לא נפדתה או חפשה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חזיו. ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה לחציה לא אף עבד נמי לחזיו לא אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה. פי' קרא משמעני בחציה שפחה חזיה בת חורין והתם פדיון הוא בכסף ובשוה כסף והלכתא כרבנן דק"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחבירו: בעבד של שני שותפין